

Kadınların Cinsiyet-içi Rekabette Kullandıkları Kötüleme Stratejilerinin Erkeklerin Eş Tercihleri Üzerindeki Etkisi

Seda Dural
İzmir Üniversitesi

Asu Karaşar
Dokuz Eylül Üniversitesi

Hakan Çetinkaya
İzmir Ekonomi Üniversitesi

Özet

Sunulan çalışma ile kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerinin erkeklerin eş tercihleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda biri ön çalışma olmak üzere toplam dört çalışma yürütülmüştür. Ön çalışmada, diğer üç çalışmada kullanılmak üzere kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Birinci çalışma, kadınların cinsiyet-içi rekabette hangi kötüleme stratejilerini daha sıklıkla kullandıklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Sonuçlar, kadınların rakiplerinin rastgele cinsel ilişkide bulunduğu ve sadakatsiz olduğuna yönelik kötüleme stratejilerini, rakiplerinin dış görünüşlerine ilişkin kötüleme stratejilerinden daha sıklıkla kullandıklarını göstermiştir. Erkeklerin eş seçiminde söz konusu kötüleme stratejilerinin hangisinden daha çok etkilendiklerini incelemek amacıyla yapılan ikinci çalışmada ise, ilk çalışmayla tutarlı bir şekilde, erkeklerin rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejilerinden daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Üçüncü çalışma, ikinci çalışmada elde edilen sonuçların erkek tarafından planlanan ilişkinin uzun süreli ya da kısa süreli olmasına göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Ortalama yapılarıyla çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejileri bakımından uzun ve kısa süreli ilişki grupları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermiştir. Ancak, dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejileri bakımından iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur; kısa süreli ilişki durumunda erkeler dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerinden daha fazla etkilenmiştir.

Anahtar kelimeler: Cinsiyet-içi rekabet, eş tercihi, kötüleme stratejileri, evrimsel psikolojik yaklaşım, çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizi

Abstract

This study investigated the effect of derogation strategies used by females in intrasexual competition on males' mate preferences. For this purpose, a total of four studies, one of them being a preliminary study, were conducted. In the preliminary study, a measurement tool including derogation strategies used by females in intrasexual competition was developed. The first study was conducted to examine which derogation strategies were used more frequently by females in intrasexual competition. Results showed that females used derogation strategies related to promiscuity and infidelity of their rivals more frequently than derogation strategies related to appearance of their rivals. The second study investigated the derogation strategies affecting males' decisions in mate preference. Findings showed that males were affected by derogation strategies including promiscuity and infidelity more than derogation strategies including appearance. The third study examined whether the results of the second study changed according to the relationship type (e.g., long term or short term) planned by males. The results of the multi-sample confirmatory factor analysis with mean structures indicated that there was no significant difference between long term and short term relationship groups for derogation strategies including promiscuity and infidelity. However, findings yielded a significant difference between the two groups in terms of derogation strategies including appearance; males in short term relationship group were affected by derogation strategies including appearance more than the males in long term relationship group.

Key words: Intrasexual competition, mate preference, derogation strategies, evolutionary psychological approach, multiple-sample confirmatory factor analysis

Cinsiyet-içi rekabet, karşı cinsiyete cinsel bir erişim sağlamak amacıyla aynı cinsiyetten olan üyelerle girilen rekabette işe koşulan stratejileri ifade etmektedir. Genel olarak, cinsiyet-içi rekabette söz edildiğinde bunun erkeklerin dünyasına dair ve sadece erkeğe özgü bir durum olduğu düşünülmektedir. Bu konudaki ilk çalışmalarında (örn., Gilligan, 1982; Goodwin, 1980), kadınların gereksiz bir çatışmaya girmemek ve kişisel saygınlığını korumak üzere bazı stratejiler kullanmak yoluyla rekabetten kaçınma eğiliminde oldukları gösterilmiş, böylece geleneksel görüşe paralel olarak cinsiyet-içi rekabetin kadınlarla ilgili bir durum olmadığını ima eder yönde bulgular öne sürülmüştür. Oysa, son yıllarda yapılan çalışmalar (örn., Brown, 1998; Buss ve Dedden, 1990; Fisher ve ark., 2008; Geary, 1998; Merten, 1997; Simmons, 2002; Tanenbaum, 2002) kadınlar arasında da cinsiyet-içi rekabetin varlığına ilişkin önemli kanıtlar sunmaktadır.

Cinsiyet-içi rekabete ilişkin karşımıza çıkan önemli kavramlardan biri ebeveysel yatırımdır (*parental investment*). Ebeveyn tarafından yavrusuna, onun yaşam kalım şansını artıracak şekilde yapılan her türlü yatırım, Trivers (1972) tarafından ebeveysel yatırım olarak tanımlanmıştır. Trivers'a göre, daha yüksek düzeyde ebeveysel yatırıma sahip olan cinsiyet seçim yapan taraf olacaktır ve böylece, karşı cinsiyetin üyelerinin birbirleriyle rekabet etmesi için bir "neden" oluşturacaktır.

Yavruya yapılan ebeveysel yatırım miktarı temel olarak dişi ve erkeğin yaşamları boyunca potansiyel olarak kaç tane yavru ürettiklerine işaret eden üretkenlik oranı ile ilişkilidir (Geary ve ark., 2004). Dişi memeliler için üretkenlik oranının biyolojik limiti gebelik süresi ve doğum sonrası emzirme uzunluğu tarafından belirlenirken; erkek için bu limit cinsel erişim sağlayabileceği dişi sayısı tarafından belirlenmektedir (Geary ve ark., 2004). Herhangi bir yavrulama döneminde dişi tipik olarak bir kez yavrular ve sınırlı sayıda yavruya sahip olabilir. Öte yandan, dişilere erişim için rekabette başarılı olan bir erkek çok sayıda dişiye cinsel erişim şansı elde etmek suretiyle, daha çok sayıda yavruya sahip olabilir. Üretkenlik oranındaki bu cinsiyet farklılığından hareketle, Trivers (1972), yüksek düzeyde ebeveysel yatırıma sahip olması bakımından memeli dişisinin, en az yatırım ile karşı cinsiyete cinsel erişim fırsatı elde edebilmek için de erkeğin rekabete girmek üzere evrildiğini ileri sürmüştür.

Cinsiyet-içi rekabete ilişkin bir diğer önemli kavram ise monogami yani tek eşlilik. Miller ve Fishkin'e (1997) göre, dişi, -en azından- yavrusu bağımsız bir biçimde hayatta kalma becerisini kazandı kadar yatırımda bulunacak erkeği seçmek üzere bir takım üreme stratejilerini kullanır. Erkek de bir yandan babalık kuşkusunu en alt düzeye düşürmek, diğer yandan da kendi genetik özelliklerini taşıyan yavrunun

yaşam kalım şansını arttırmak üzere, birtakım üreme stratejilerini uygulamaya koyar. Söz konusu karşılıklı stratejilerin etkileşimi sonucunda tek eşliliğin temelleri atılmış olur (Geary, 2000). Bu şekilde tek eşliliğin gözlenmesi, aslında, cinsel seçilimin hem kadını hem de erkeği etkilediğini göstermektedir. Bu nedenle, erkek, "iyi" kadını etkilemek üzere rekabete girerken; kadın, yavru yeterince büyüünceye kadar kaynak ve koruma sağlamak üzere, yatırım yapmaya hazır olan "iyi" erkeği elde etmek için rekabete girecektir. Erkeklerin yeni doğana sağlayacakları koruma ve kaynak desteği açısından çeşitlilik gösterdiği gerçeğinden hareketle, "iyi" erkeğin sayıca, toplam erkek sayısından daha az olacağı beklenebilir. Dolayısıyla, az sayıdaki "iyi" erkeğe erişim elde etmek isteyen çok sayıda kadının bulunması nedeniyle kadında cinsiyet-içi rekabetin varlığı kaçınılmazdır (Fisher, 2004). O halde, özet olarak, insanda eşleşme dinamiklerinin, hem kadında hem de erkekte cinsiyet-içi rekabet ve eş seçimine ilişkin olduğu ileri sürülebilir.

Eşleşmek üzere "iyi" olanı elde etmek için cinsiyet-içi rekabete girme bakımından cinsiyetler arasında bir farklılık olmamasına karşın, rekabetin içeriği bakımından cinsiyetler arasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Erkeklerde gözlenen cinsiyet-içi rekabetin özünde saldırganlık yer alırken, kadınların rekabette doğrudan cinsiyet-içi saldırganlığı kullanması çok sık rastlanan bir durum değildir (Campbell, 2004). Campbell (2004) kadında cinsiyet-içi rekabeti biyolojik oluşun kaçınılmaz bir parçası olarak görmektedir. Campbell'e göre, kadının rekabeti erkekte olduğu gibi doğrudan saldırganlık düzeyine turmandırılmamasındaki neden, kadının kültürel beklentilere uygun davranması ya da kadın rolünü oynamasından ziyade, kadının sahip olduğu biyolojik kurulumdur. Çünkü, üreme başarısı bağlamında, cinsiyet-içi saldırganlık bakımından kadın ve erkek arasında gözlenen farklılığın kaynağında eşleşmeden ziyade cinsiyetler arasındaki ebeveysel yatırım farklılıkları yatmaktadır (Campbell, 2004). Bu görüşe göre, cinsiyetler arasındaki temel farklılık, cinsiyet-içi saldırganlığın ödüllendiriciliğinden çok bedeliyle ilişkilidir. Erkek için cinsiyet-içi saldırganlığın ödül değeri görece olarak daha yüksektir; çünkü ödül kadına cinsel erişim fırsatıdır. Erkek rekabet arenasında ciddi bir biçimde yaralansa dahi ebeveysel yatırımı daha az olan taraf olduğu için bu onun üreme başarısını çok ciddi bir biçimde etkilemeyecektir. Diğer bir deyişle, erkek cinsiyet-içi şiddet sonucunda dişiyle eşleşme fırsatı elde ettikten hemen sonra ölse dahi, bu onun üreme başarısını çok ciddi bir biçimde etkilemeyecektir. Oysa, ebeveysel yatırımı daha yüksek taraf olan kadın için cinsiyet-içi saldırganlığın bedeli görece olarak daha ağırdır. Örneğin, kadın cinsiyet-içi rekabet sonucunda yaralansa dahi, bu onun üreme başarısını oldukça olumsuz

etkileyecektir. Çünkü kadının üreme başarısı, eşleşme fırsatından daha çok, yavrunun bakılıp büyütülmesine bağlıdır. Kadın cinsiyet-içi rekabette yavrusuna bakım sağlayamayacak kadar yaralanması onun üreme başarısını en alt düzeye düşürebilecektir. Belki de bu yüzden, kadında aynı derecedeki şiddet erkeğe kıyasla daha fazla tehlikeli olarak algılanmaktadır (Bettencourt ve Miller, 1996; Eagly ve Steffen, 1986).

Bu nedenle, evrimsel süreç boyunca, kadınlar hemcinsleriyle rekabette erkeklerden farklı stratejiler geliştirmiştir. Örneğin erkekte rekabetin içeriği statü elde etme, kaynaklara sahip olma, daha çok kadına erişim sağlama, güce dayalı özelliklere sahip olma merkezinde yer almakta iken; kadında rekabetin nesnesini daha genç görünümü, daha güzel ve cinsel açıdan daha yüksek bir "itibara" sahip olma gibi özellikler oluşturmaktadır.

Aslında kadında rekabetin içeriğini erkeklerin eş seçiminde yaptıkları tercihler belirlemektedir. Diğer bir deyişle, kadında rekabetin nesnesini oluşturan unsurlar, erkeklerin eş tercihlerinde kadında ağırlıklı olarak aradıkları özelliklerle yakından ilişkilidir. Erkeklerin eş seçiminde kendilerinden daha genç kadınları tercih ettikleri (Buss ve Schmitt, 1993; Kendrick ve Keefe, 1992), fiziksel çekiciliğe kadından daha çok önem verdikleri (Buss, 1989; 1994) ve eş olarak seçtikleri kadının cinsel açıdan iyi bir itibara sahip olmasına dikkat ettikleri (Campbell, 2004) yapılan çalışmalarla gösterilmiştir. Öte yandan, kadının cinsiyet-içi rekabette, genç görünme, çekici olma ve iyi bir cinsel itibara sahip olduğuna dikkatleri çekme gibi stratejiler kullanması tek başına yeterli olmayacaktır; çünkü, çevrede çok sayıda aynı özelliklere ve aynı amaçlara sahip potansiyel rakip kadın bulunmaktadır. Bu bakımdan, rekabetteki kadınlar bir yandan kendilerini daha genç, çekici ve itibarlı göstermeye özen gösterirken, diğer yandan rakiplerinin bu özellikler açısından ne kadar fakir oldukları üzerine odaklanmaktadır (Buss, 1988). Diğer bir deyişle, rekabetteki kadınlar rakiplerini aşağılamayı temel bir strateji olarak kullanmaktadır. Bu şekilde kadınlar "iyi" erkeğe erişim şansı elde etmek üzere rekabete girdiklerinde, çoğunlukla erkekler tarafından tercih edilen özelliklerini ön plana çıkarmaya özen gösterirken, rakiplerini yine bu özellikler açısından kötüleme yoluna gidecektir.

Kadınların cinsiyet-içi rekabette en sık kullandığı kötüleme taktiği rakipleri hakkında dedikodu yapmaktır (Buss ve Dedden, 1990; Campbell, 2004). Buss ve Dedden (1990) tarafından yapılan bir çalışmada kadın ve erkeklerden oluşan bir katılımcı grubundan eğer amaçları kendi cinsiyetindeki üyeleri karşı cinsiyet tarafından istenmedik hale getirmek olsaydı, yapabilecekleri şeyleri sıralamaları istenmiştir. Çalışmanın sonunda, 28 farklı taktik altında toplanan toplam 83 kötüle-

me stratejisi elde edilmiştir. Daha sonra bir grup erkek ve kadın katılımcıya bu stratejileri hangi sıklıkla kullandıkları sorulduğunda; kadın katılımcıların söz konusu stratejileri anlamlı bir şekilde erkeklerden daha yüksek bir sıklıkla kullandıkları bulunmuştur. Ek olarak, kadınların cinsiyet-içi rekabette rakibin namusuyla ilgili konular hakkında konuşma ve onun cinsel seçkisizliğine dikkat çekme stratejilerine daha sık başvurduklarına ilişkin sonuçlar elde edilmiştir.

Cinsiyet-içi rekabete kullanılan kötüleme stratejilerine ilişkin Fisher ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan diğer bir çalışmada ise ilişki statüsü (romantik bir ilişki içerisinde olup olmama), eş arayışı (eğer romantik bir ilişki içerisinde değilse eş arayışı içerisinde olup olmama) ve cinsiyet değişkenlerinin rakibi kötüleme üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada rakibi kötüleme, katılımcıların aynı cinsiyetten olan bireylerin yüz fotoğraflarına ilişkin çekicilik değerlendirmeleri üzerinden ölçülmüştür. Ancak söz konusu değişkenlerin rakibi kötüleme üzerindeki etkileri anlamlı bulunmamıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kadınların cinsiyet-içi rekabette rakibi kötülemeyi temel bir strateji olarak kullandıkları görülmektedir. Evrimsel süreç boyunca, cinsiyet-içi rekabete ilişkin rakibi aşağılamaya yönelik bu tür kötüleme stratejilerinin kadının üreme başarısını artırabilmesi için erkeğin bu kötüleme stratejilerini dikkate almış olması gerekmektedir. Bu nedenle, kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları bu kötüleme stratejilerinin erkeklerin eş tercihleri üzerinde nasıl bir etkisi olduğunun incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Yukarıda değinilenler çerçevesinde, sunulan çalışmanın amacı, kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerinin erkeklerin eş tercihleri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda biri ön çalışma olmak üzere toplam dört çalışma yürütülmüştür. Ön çalışmada, diğer üç çalışmada kullanılmak üzere kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Diğer üç çalışma sırasıyla, (1) kadınların cinsiyet-içi rekabette hangi kötüleme stratejilerini daha sıklıkla kullandıklarını, (2) erkeklerin eş seçiminde bu kötüleme stratejilerinin hangisinden daha çok etkilendiklerini ve (3) bu durumun planlanan ilişkinin uzun süreli ya da kısa süreli olmasına göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Ön Çalışma

Ön çalışma, kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla yürütülmüştür.

Yöntem

Örneklem

Kendini heteroseksüel olarak tanımlayan 100 kadın çalışmada katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 22.01 ($S = 2.59$) ve ranjı ise 18-30'dur. Geliştirilen ölçme aracını tam olarak doldurmuş 2 katılımcı analizlere dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin bir ölçme aracı geliştirmek

amacıyla yapılan bu çalışmada ilk olarak maddeler hazırlanmıştır. Bu aşamada Buss ve Dedden (1990) tarafından yürütülen çalışmada kadınların sıklıkla kullandıkları yordanan ve rakibin rastgele cinsel ilişkide bulunduğunu söyleme (*call competitor promiscuous*), rakibin dış görünüşünü kötüleme (*derogate competitor appearance*), rakibin alaycı olduğunu söyleme (*call competitor a tease*) ve rakibin sadakatini sorgulama (*question competitor's fidelity*) olarak adlandırılmış dört taktik altında toplanan 19 kötüleme stratejisi Türkçe'ye çevrilmiştir. Ayrıca söz konusu dört ana taktik kapsamında kültürümüze uygun olduğu düşünülen 18 madde

Tablo 1. Açımlayıcı Faktör Analizinde Yapılan Varimax Döndürmesi Sonucunda Elde Edilen Faktör Yükleri

No	Maddeler	Faktör I	Faktör II
3 (1)	Önüme gelen erkeklerle beraber olur	.58	
6 (3)	Erkeklerle olan ilişkilerinde hafifmeşrep davranır	.66	
10 (6)	Sevgililerini aldatmaya meyillidir	.77	
11 (7)	Biriyle beraberken başka erkeklerle de ilgilenir	.81	
12 (8)	Kolay elde edilebilir bir kadındır	.67	
14 (10)	İlişkilerinde aldatmayı bir problem olarak görmez	.68	
16 (11)	Birden fazla erkekle aynı zamanda beraber olur	.81	
20 (14)	Basit bir kadındır	.70	
21 (15)	Geçmişte çok sayıda sevgilisi olmuştur	.76	
23 (16)	Ahlaki açıdan zayıf bir karaktere sahiptir	.71	
25 (17)	Erkeklerle karşı davetkar davranışlar gösterir	.67	
28 (18)	Cinsel hayatı hareketlidir	.61	
29 (19)	Geçmişte çok sayıda cinsel birlikteliği olmuştur	.74	
30 (20)	Bir ilişkiyi bitirmeden diğer bir ilişkiye başlar	.81	
31 (21)	İlişkilerini tek eşli olarak uzun sürdüremez	.81	
32 (22)	Zamanının çoğunu erkeklerle geçirir	.72	
34 (24)	Çok eşliliği doğal olarak karşılar	.68	
35 (25)	Tek bir erkeğe bağlı kalmaz	.76	
37 (27)	Bir birlikteliği varken başka bir erkekle beraber olmaktan çekinmez	.85	
4 (2)	Çirkin ve orantısız bir yüze sahiptir		.70
7 (4)	Vücut ölçüleri orantısızdır		.80
8 (5)	Bakımsız, hoş olmayan bir saç tarzı vardır		.78
13 (9)	Uyumsuz renklerle aşırı makyaj yapar		.71
17 (12)	Giyimine önem vermez		.77
18 (13)	Eski ve düzgün olmayan kıyafetlerle dolaşır		.79
33 (23)	Fiziksel olarak çekici değildir		.80
36 (26)	Fazla kiloları vardır		.79

Not. Ön çalışma sonucunda seçilen maddelere atanan yeni madde numaraları parantez içerisinde verilmiştir.

(örn., burnu havada davranır, erkeklerle olan ilişkilerinde hafifmeşrep davranır gibi) uzman bir ekibin görüşleri de alınarak yazılmış ve ölçme aracına eklenmiştir. Bu şekilde toplam 37 maddelik bir ölçme aracı elde edilmiştir.

İşlem

Uygulamaya başlamadan önce, her bir katılımcıdan, elde edilen verilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasına izin verdiğine ve çalışmaya gönüllü olarak katıldığına ilişkin onay alınmış ve demografik bilgileri (yaş, medeni durum ve cinsel yönelim) kaydedilmiştir. Daha sonra katılımcılardan sunulan ifadeleri dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, kadınların bir kadını bir erkeğe kötülemek için bu stratejileri ne kadar sıklıkla kullandıklarını, 1 “Hiç Kullanmaz” ve 7 “Sıklıkla Kullanır” olacak şekilde 7 dereceli bir ölçek üzerinden değerlendirmeleri istenmiştir. Uygulamalar bireysel olarak gerçekleştirilmiş ve her uygulama yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

Bulgular

Geliştirilen ölçme aracının faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan Temel Bileşenler Analizi sonucunda toplam varyansın % 50.68’ini açıklayan ve özdeğeri 1’den büyük iki faktör elde edilmiştir. Öte yandan, yapılan Varimax döndürme işlemi sonucunda, faktör yükü düşük olan ve/veya iki faktörden de yük alan 10 madde tespit edilmiştir. Söz konusu maddeler ölçme aracından çıkartılarak, Temel Bileşenler Analizi ve Varimax döndürme işlemi tekrar yapılmıştır. Sonuçlar, toplam varyansın % 57.75’ini açıklayan iki faktörlü bir yapının olduğunu göstermiştir.

Faktörlerde yer alan maddeler ve konuya ilişkin kuramsal çerçeve birlikte ele alındığında, birinci faktör “rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik”; ikinci faktör ise “dış görünüş” olarak adlandırılmıştır. Rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik faktörü varyansın % 38.13’ünü açıklarken, dış görünüş faktörü varyansın % 19.62’sini açıklamaktadır; söz konusu faktörlere ilişkin içtutarlık katsayıları sırasıyla .95 ve .91’dir. Varimax döndürme işlemi sonucunda elde edilen faktör yükleri Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’de görülebileceği gibi 19 madde rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik faktöründe; 8 madde ise dış görünüş faktörü altında yer almıştır.

Çalışma I

Birinci çalışma, kadınların rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin

kötüleme stratejilerinden hangisini cinsiyet-içi rekabette daha sıklıkla kullandıklarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Örneklem

Kendini heteroseksüel olarak tanımlayan 108 kadın çalışmada katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 21.01 ($S = 2.29$) ve ranjı ise 18-31’dir.

Veri Toplama Araçları

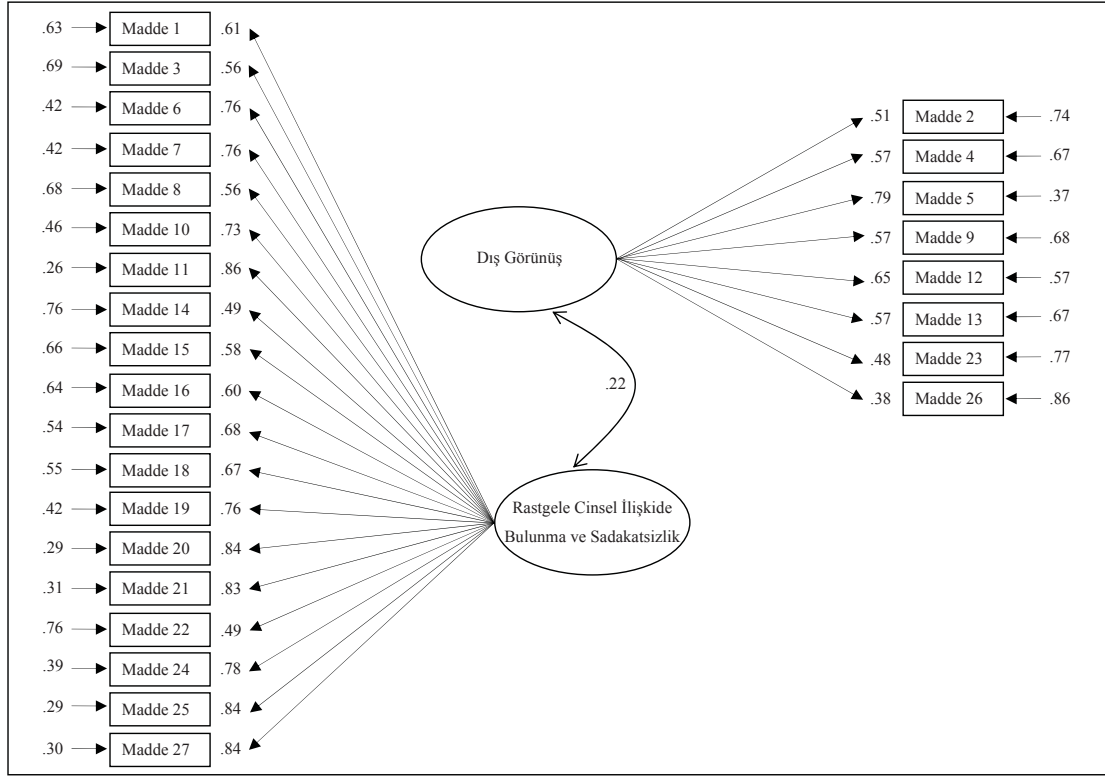
Cinsiyet-içi rekabette kullanılan kötüleme stratejilerine ilişkin olarak ön çalışmada geliştirilmiş ve 27 maddeden oluşan ölçme aracı çalışmada veri toplama amacıyla kullanılmıştır.

İşlem

Çalışmada, ön çalışmada kullanılan işlem yolu takip edilmiştir. Uygulamalar yaklaşık olarak 10’ar dakika sürmüştür.

Bulgular

Kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin iki faktörlü yapının yeni örneklemde elde edilen veri ile uyumunu test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 27 gözlenen ve iki örtük (*latent*) değişkenin yer aldığı bir ölçme modeli oluşturulmuştur. Ön çalışmada elde edilen faktör yükleri göz önünde bulundurularak (bkz. Tablo 1), bağlandıkları faktörle yüksek düzeyde ilişkiye sahip iki madde, model için referans değişkenleri olarak belirlenmiştir (rastgele ilişkide bulunma ve sadakatsizlik örtük değişkeni için Madde 27; dış görünüş örtük değişkeni için Madde 4). Bu şekilde oluşturulan ölçme modeli, LISREL 8.8 (Jöreskog ve Sörbom, 2006) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Söz konusu ölçme modeli için uyum indeksi değerleri; $\chi^2_{323} = 834.27$, $p < .01$, $NC = 2.58$, $CFI = .93$, $RMSEA = .12$. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, NC ve CFI uyum indeksi değerleri model ile verinin orta düzeyde uyum gösterdiğine işaret etmektedir. Öte yandan, $RMSEA$ uyum indeksi değeri, iyi uyum kriteri olan .08 değerinin üstündedir. Bu sonuç göz önünde bulundurularak, bazı maddelerin hata varyanslarının ilişkilendirilmesine yönelik olarak program tarafından önerilen düzeltme indeksleri incelenmiştir. Bu düzeltme indekslerinden, aynı faktörde yer alan ve kuramsal olarak ilişkili olduğu belirlenen madde çiftlerinin (bkz. Ek 1) hata varyansları ilişkilendirilmiştir. Yapılan düzeltmeler sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri model ile verinin iyi uyum gösterdiği

Şekil 1. Ölçme Modeline İlişkin Çalışma I’de Elde Edilen Standardize Sonuçlar

ğine işaret etmektedir ($\chi^2_{313} = 486.51, p < .01, NC = 1.55, CFI = .97, RMSEA = .07$). Ölçme modeli ve modele ilişkin standardize edilmiş sonuçlar Şekil 1’de sunulmuştur.

İki faktörlü yapının doğrulanmasının ardından, kadınların rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerinden hangisini cinsiyet-içi rekabette daha sıklıkla kullandıklarını belirlemek amacıyla, veriler eşleştirilmiş örneklem için t testi kullanılarak analiz edilmiştir. İki faktörde yer alan madde sayısının eşit olmadığı göz önünde bulundurularak (rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik faktörü 19 madde ve dış görünüş faktörü 8 madde), veriler analiz edilmeden önce, faktör toplam puanları madde sayısına bölünerek ortalama faktör puanı değerleri elde edilmiştir. Analiz sonuçları rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ortalama faktör puanının ($Ort. = 4.82, S = 1.24$) dış görünüş ortalama faktör puanından ($Ort. = 4.35,$

$S = 1.18$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir ($t_{107} = 4.31, p < .01, \eta^2 = .15$).

Çalışma II

İkinci çalışma, kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerinden hangisinin erkeklerin eş tercihleri üzerinde daha etkili olduğunu incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Örneklem

Kendini heteroseksüel olarak tanımlayan 104 erkek çalışmada katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 22.70 ($S = 2.08$) ve ranjisi 18-31’dir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak ön çalışmayla elde edilen 27 kütüleme stratejisi kullanılmıştır.

İşlem

Uygulamaya başlamadan önce, her bir katılımcıdan, elde edilen verilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasına izin verdiğine ve çalışmaya gönüllü olarak katıldığına ilişkin onay alınmış ve demografik bilgileri (yaş, medeni durum ve cinsel yönelim) kaydedilmiştir. Daha sonra araştırmacı tarafından katılımcılara aşağıdaki yönerge verilmiştir:

“Bu çalışmada birazdan size verilecek olan hikayeyi kafanızda canlandırmanız ve sunulan ifadeleri bu hikayeyi göz önünde bulundurarak değerlendirmeniz istenmektedir.

Hikaye: Dün bir kız arkadaşınıza, çok hoşlandığınız ve bir birliktelik hayal ettiğiniz kızın kim olduğunu gösterdiniz. Kız arkadaşınızın yüzünde

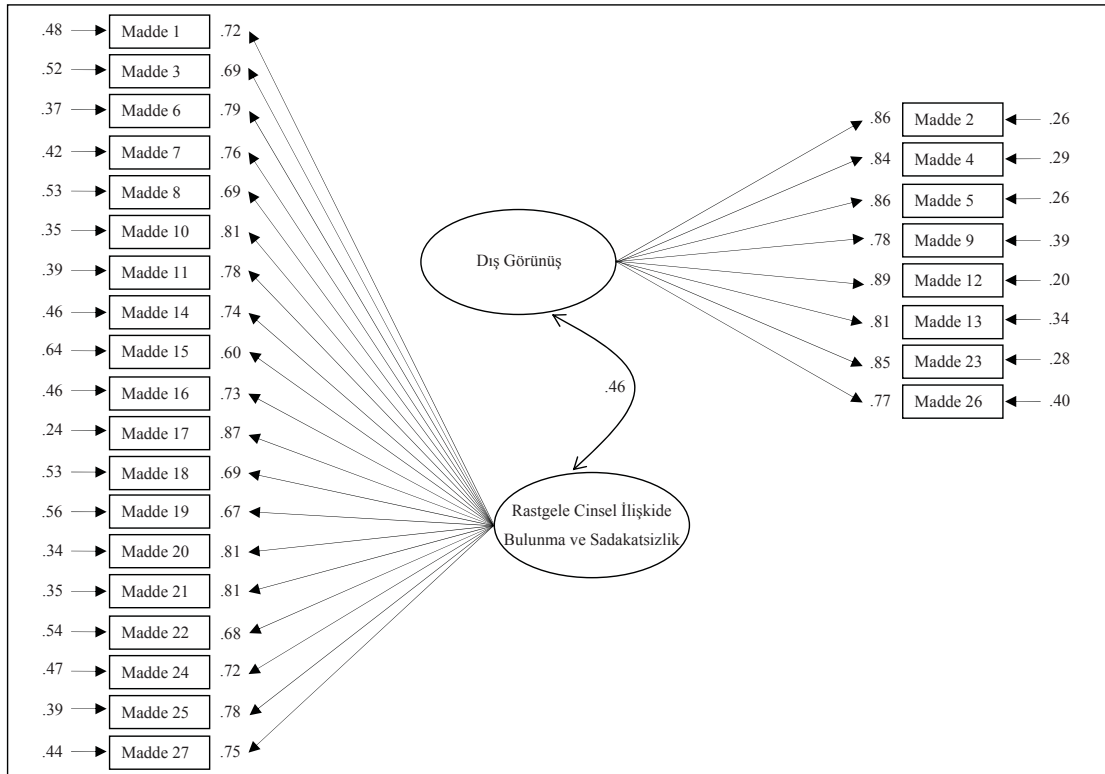
bir şaşkınlık ifadesi belirдикten sonra, hoşlandığınız kıızı tanıdığımı söyledi ve size bu kıızla ilgili birtakım uyarılarda bulundu.

Sunulan ifadeleri, kız arkadaşınızın, birliktelik planladığınız bu kıız hakkındaki uyarıları olduğunu varsayarak, hoşlandığınız kıızla ilgili vereceğiniz kararlar üzerinde ne kadar etkili olacağımı belirtiniz.”

Katılımcılardan tepkilerini 7 dereceli bir ölçek üzerinde vermeleri istenmiştir (1 = Hiç Etkili Olmaz, 7 = Çok Etkili Olur). Uygulamalar bireysel olarak gerçekleştirilmiş ve her uygulama yaklaşık olarak 15 dakika sürmüştür.

Bulgular

Cinsiyet-içi rekabette kullanılan kütüleme stratejilerine ilişkin iki örtük değişkenli ölçme modelinin

Şekil 2. Ölçme Modeline İlişkin Çalışma II’de Elde Edilen Standardize Edilmiş Sonuçlar

erkek katılımcı grubundan elde edilen veri ile uyumu doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiştir. Ölçme modeli için uyum indeksi değerleri; $\chi^2_{323} = 810.15$, $p < .01$, NC = 2.51, CFI = .94, RMSEA = .12. Sonuçlar incelendiğinde, NC ve CFI uyum indeksi değerleri model ile verinin orta düzeyde uyumlu olduğuna işaret etmektedir. Ancak, RMSEA uyum indeksi değeri, iyi uyum kriteri olan .08 değerinin üstündedir. Bu nedenle birinci çalışmada olduğu gibi düzeltme indeksleri incelenmiş ve aynı faktörde yer alan ve kuramsal olarak ilişkili olduğu belirlenen madde çiftlerinin (bkz. Ek 1) hata varyansları ilişkilendirilmiştir. Yapılan düzeltmeler sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri model ile verinin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2_{311} = 534.72$, $p < .01$, NC = 1.72, CFI = .97, RMSEA = .08). Modele ilişkin standardize edilmiş sonuçlar Şekil 2'de sunulmuştur.

İki faktörlü yapının doğrulanmasının ardından, kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerinden hangisinin erkeklerin eş tercihleri üzerinde daha etkili olduğunu belirlemek amacıyla, veriler eşleştirilmiş örneklem için *t* testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ortalama faktör puanının ($Ort. = 4.87$, $S = 1.54$) dış görünüş ortalama faktör puanından ($Ort. = 3.29$, $S = 1.76$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir ($t_{103} = 9.10$, $p < .01$, $\eta^2 = .45$).

Çalışma III

Üçüncü çalışma, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerine erkeklerin verdikleri tepkilerin planladıkları ilişkinin uzun süreli ya da kısa süreli olmasına göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Örneklem

Kendini heteroseksüel olarak tanımlayan 200 erkek üniversite öğrencisi çalışmada katılımcı olarak yer almıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 22.11 ($S = 1.61$) ve ranji ise 18-28'dir. Katılımcıların yarısı uzun süreli ilişki grubuna diğer yarısı ise kısa süreli ilişki grubuna tesadüfi olarak atanmıştır. Uygulama sırasında yönergeleri düzgün bir şekilde takip etmediği anlaşılan üç katılımcı analizlere dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak birinci ve ikinci çalışmada olduğu gibi ön çalışma ile elde edilen 27 kötüleme stratejisi kullanılmıştır.

İşlem

İkinci çalışmada uygulanan işlem yolu takip edilmiştir. Ancak bu çalışmada farklı olarak, ikinci çalışmada kullanılan yönergede yer alan "...bir birliktelik hayal ettiğiniz..." ve "...birliktelik planladığınız..." ifadeleri, uzun süreli ilişki grubu için "...uzun süreli bir birliktelik hayal ettiğiniz..." ve "...uzun süreli birliktelik planladığınız..."; kısa süreli ilişki grubu için "...kısa süreli bir birliktelik hayal ettiğiniz..." ve "...kısa süreli birliktelik planladığınız..." olacak şekilde değiştirilmiştir. Uygulamalar bireysel olarak gerçekleştirilmiş ve her uygulama yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür.

Bulgular

Rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerine erkeklerin verdikleri tepkilerin uzun süreli ya da kısa süreli ilişki durumlarında değişip değişmediğini incelemek amacıyla, ortalama yapılarıyla çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizi (*multiple-sample confirmatory factor analysis with mean structures*) yapılmıştır. Ortalama yapılarıyla çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizinde, doğrulayıcı faktör analizinde kullanılan kovaryans yapılarına ek olarak grup karşılaştırmalarına olanak sağlayan ortalama yapıları da ölçme modeline dahil etmektedir. Bu nedenle model aynı zamanda ortalama ve kovaryans yapıları modeli (*mean and covariance structures model - MACS model*) olarak da adlandırılmaktadır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Kline, 2005).

LISREL 8.8 (Jöreskog ve Sörbom, 2006) programı kullanılarak, ortalama yapılarıyla çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizi iki aşamada yapılmıştır. Söz konusu analizde örtük değişkenler için grupların karşılaştırılabilmesinin ön koşulu, iki grupta da aynı yapının ölçüldüğünün gösterilmesidir. Başka bir deyişle, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüş örtük değişken ortalamalarının uzun süreli ve kısa süreli ilişki grupları açısından karşılaştırılabilmesi için ilk olarak iki grupta da aynı yapının ölçüldüğünün gösterilmesi gerekmektedir. Bu nedenle birinci aşamada sadece kovaryans yapıları kullanılarak ölçme modeli karşılaştırılacak iki grup için eşzamanlı olarak test edilmiştir. Modelde kısa süreli ilişki grubu referans grup olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri; $\chi^2_{728} = 1869.15$, $p < .01$, NC = 2.57, CFI = .93, RMSEA = .13. Bulgular, NC ve CFI uyum indeksi değerleri model ile verinin orta düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Ancak, RMSEA uyum indeksi değeri, iyi uyum kriterlerinin üstündedir. İki grup için eş zamanlı olarak test edilen ölçme modeli, maddeler arası hata varyanslarının ilişkilendirilmesine yönelik üç tür düzeltme

indeksi önermiştir: (1) iki grup için ortak, (2) uzun süreli ilişki grubu için ve (3) kısa süreli ilişki grubu için düzeltme indeksleri. Bu düzeltme indekslerinden, aynı faktörde yer alan ve kuramsal olarak ilişkili olduğu belirlenen madde çiftlerinin hata varyansları ilişkilendirilmiştir. Söz konusu madde çiftleri Ek 1’de sunulmuştur. Yapılan düzeltmeler sonucunda elde edilen uyum indeksi değerleri model ile verinin iyi uyum gösterdiğine işaret etmektedir ($\chi^2_{695} = 1120.85, p < .01, NC = 1.61, CFI = .97, RMSEA = .08$).

Bulgular modelde tanımlanan yapıların uzun süreli ve kısa süreli ilişki grupları için eşdeğer olduğunu; yani örtük değişkenler için grupların karşılaştırılabilir olduğunu göstermektedir. Bu sonuç göz önünde bulundurularak, modele ortalama yapılarının eklendiği; yani örtük değişkenler için grup karşılaştırmasının yapılacağı ikinci aşamaya geçilmiştir. Bu aşamada ortalama yapılarını modele dahil etmek üzere ilk aşamada test edilen modele gözlenen değişkenlerin ortalamaları eklenmiştir. Analiz sonuçları, ortalama ve kovaryans yapılarının birlikte yer aldığı ölçme modeli ile verinin iyi uyum değerlerine sahip olduğunu göstermektedir ($\chi^2_{693} = 1111.78, p < .01, NC = 1.60, CFI = .97, RMSEA = .08$).

Ortalama yapılarıyla çoklu-örneklem doğrulayıcı faktör analizinde örtük değişkenler için grup farklılıkları incelenirken, analizin ikinci aşamasında tahminlenen, örtük değişken ortalamaları için karşılaştırma grupları arasındaki fark değerinden ve bu değerlerin standart hatasından faydalanılmaktadır. İlk olarak örtük değişken için tahminlenen ortalama fark değerinin kendi standart hatasına bölünmesiyle bir z puanı edilmekte ve daha sonra elde edilen bu z puanı, kritik değer ± 1.96 ile karşılaştırılarak söz konusu örtük değişken bakımında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olup olmadığına karar verilmektedir.

Tablo 2’den görülebileceği gibi, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik örtük değişkeni için

gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur. Öte yandan dış görünüş örtük değişkenine ilişkin sonuçlar, z puanı ± 1.96 kritik değer aralığının dışında kaldığı için, uzun süreli ve kısa süreli ilişki grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermektedir. Kısa süreli ilişki grubunun referans grup olarak tanımlanmış olduğu göz önünde bulundurulduğu zaman, negatif bir z puanı elde edilmiş olması, dış görünüş örtük değişkeni için ortalamanın kısa süreli ilişki grubunda uzun süreli ilişki grubuna kıyasla daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Tartışma

Yapılan çalışmalar kadınların cinsiyet-içi rekabette, potansiyel rakiplerini kötülemeyi temel bir strateji olarak kullandıklarını göstermektedir. Söz konusu stratejiler incelendiğinde kadınların, erkeklerin eş seçiminde önem verdiği özellikler bakımından rakiplerinin değerini düşürmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu durumdan hareketle, Buss (2009) erkeklerin eş tercihlerinin ve kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları stratejilerin karşılıklı olarak evrildiğini ileri sürmektedir. Öte yandan, erkeklerde çekici ve sadakatli olma gibi özellikleri içeren eş tercihlerinin evrilmesinin bir sonucu olarak, kadınlarda rakiplerinin bu özellikler bakımından ne kadar fakir olduklarını vurgulamaya yönelik stratejilerin evrildiğini ya da tam tersi bir sürecin işlemiş olduğunu söylemek yerine; bu iki psikolojik mekanizma evrimsel süreç boyunca eş zamanlı bir seçilimin sonucu olarak ortaya çıktığını söylemek daha doğru olacaktır. Erkeklerin eş seçiminde önem verdiği özellikler ve kadınların rekabette kullandıkları kötüleme stratejileri arasındaki bu eş zamanlı seçim sürecinde, söz konusu stratejilerin erkeklerin eş tercihine ilişkin olarak verdikleri kararları nasıl etkilediğinin de kritik bir öge olduğu düşünülmektedir.

Kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerine ilişkin bir ölçme aracı geliştirmek amacıyla yapılan ön çalışmanın sonucunda, maddeler “rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik” ve “dış görünüş” olmak üzere iki faktör altında toplanmıştır. Hatırlanacağı gibi Buss ve Dedden (1990) tarafından yürütülen çalışma bulguları rakibin rastgele cinsel ilişkide bulunduğunu söyleme, rakibin dış görünüşünü kötüleme, rakibin alaycı olduğunu söyleme ve rakibin sadakatini sorgulama olarak adlandırılan 4 ana stratejiye işaret etmekteydi. Söz konusu çalışmadan farklı olarak, rakibin alaycı olduğunu söyleme ana stratejisi altında yer alan maddeler, faktör yükleri düşük olduğu ve/veya iki faktörden de yük aldıkları için ölçme aracından çıkarılmıştır. Başka bir deyişle araştırmanın yapıldığı katılımcı grubunda, rakibin alaycı

Tablo 2. Ortalama Yapılarıyla Çoklu-Örneklem Doğrulayıcı Faktör Analizinde Örtük Değişkenler için Grup Karşılaştırmalarına İlişkin Sonuçlar

	Ortalama Fark	Standart Hata	z Puanı
Rastgele Cinsel İlişkide Bulunma ve Sadakatsizlik	-.11	.26	-.42
Dış Görünüş	-.57	.26	-2.21*

* $p < .05$

olduğunu söylemeye ilişkin kötüleme stratejileri incelenen yapı ile ilişkili bulunmamıştır. Ayrıca, rakibin rastgele cinsel ilişkide bulunduğunu söyleme ve rakibin sadakatini sorgulamaya ilişkin iki ana stratejide yer alan maddeler bu çalışmada ayrıışmamış ve tek bir faktör altında toplanmıştır. Rakibin dış görünüşünü kötümeye ilişkin maddeler ise, söz konusu çalışma ile tutarlı bir şekilde, tek bir faktör altında toplanmıştır.

Kadınların kötüleme stratejilerinden hangisinin cinsiyet-içi rekabette daha sıklıkla kullandıklarını incelemek amacıyla yapılan birinci çalışmanın bulguları kadınların rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejilerini daha sıklıkla kullandıklarını göstermiştir. Bu bulgu Buss ve Dedden (1990) tarafından yapılan çalışma bulgularıyla benzerlikler göstermektedir. Söz konusu çalışmada faktörler arası farklılıklara ilişkin herhangi bir istatistiksel karşılaştırma yapılmamakla birlikte, faktör ortalamaları incelendiğinde, kadınların rakibinin sadakatini sorgulama ve rakibinin rastgele cinsel ilişkide bulunduğunu söylemeye yönelik kötüleme stratejilerini rakibinin dış görünüşüne yönelik kötüleme stratejilerinden daha sıklıkla kullandığı görülmektedir.

Kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları kötüleme stratejilerinden hangisinin erkeklerin eş tercihleri üzerinde daha etkili olduğunu incelemek amacıyla yapılan ikinci çalışmada, birinci çalışmayla tutarlı bir şekilde, erkeklerin eş seçiminde rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejilerinden daha fazla etkilendikleri bulunmuştur. Bu bulgular da Buss ve Dedden (1990) tarafından yapılan çalışma bulgularıyla benzerlikler göstermektedir. Ancak, sunulan çalışmadan farklı olarak, söz konusu çalışmada stratejilerin etkililiğini test ederken, eş tercihini içeren herhangi bir senaryo kullanmaksızın, katılımcılardan sunulan stratejilerin cinsiyet-içi rekabette ne kadar etkili olduğunu düşündüklerini belirtmeleri istenmiştir. Faktör ortalamaları incelendiğinde, erkek katılımcıların rakibin sadakatini sorgulama ve rakibin rastgele cinsel ilişkide bulunduğunu söylemeye yönelik kötüleme stratejilerinin rakibin dış görünüşüne yönelik kötüleme stratejilerinden daha etkili olduğunu düşündüklerine işaret etmektedir. Benzer bir şekilde sunulan çalışma ile erkeklerin eş seçimine yönelik verecekleri karar için de rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejilerinden daha fazla etkilendikleri görülmektedir. Bu durum, erkeğin eş tercihinde bulunurken olası eşin dış görünüşüne ilişkin enformasyonu doğrudan elde edebilmesi; ancak, olası eşin rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğine ilişkin enformasyonu genellikle doğrudan elde edememesi ve buna bağlı olarak başkasından elde edilen bilgiye ihtiyaç duyması ile açıklanabilir.

Rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizlik ve dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerine erkeklerin verdikleri tepkilerin planladıkları ilişkinin uzun süreli ya da kısa süreli olmasına göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla yapılan son çalışmada ise, rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejileri bakımından uzun süreli ve kısa süreli ilişki grupları arasında bir farklılık bulunmamıştır; katılımcılar ilişki türünden bağımsız olarak rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejilerinden daha fazla etkilendirilmiştir. Ayrıca bulgular, dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejileri bakımından uzun süreli ve kısa süreli ilişki grupları arasında farklılaşma olduğuna işaret etmektedir; kısa süreli ilişki grubundaki katılımcılar dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejilerinden uzun süreli ilişki grubunda yer alan katılımcılardan daha fazla etkilendirilmiştir. Bulgular birlikte değerlendirildiğinde, kadınlar tarafından daha sıklıkla cinsiyet-içi rekabette kullanılan rastgele cinsel ilişkide bulunma ve sadakatsizliğe ilişkin kötüleme stratejileri erkeklerin hem uzun hem de kısa süreli eş tercihlerinde etkili olurken, kadınlar tarafından daha az kullanılan dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejileri ise erkeklerin kısa süreli eş tercihlerinde daha etkilidir.

Sonuç olarak, birinci çalışmanın bulguları, erkeklerin eş seçiminde önem verdikleri özelliklerin ve kadınların cinsiyet-içi rekabette kullandıkları stratejilerin karşılıklı olarak evrildiği fikrini destekler yönde, kadınların cinsiyet-içi rekabette rakibinin rastgele cinsel ilişkide bulunduğuna ve sadakatsiz olduğuna yönelik kötüleme stratejilerini daha yoğun bir şekilde kullandıklarını göstermektedir. Ancak kadınların erkeklerin önem verdikleri özellikler üzerinden rakiplerini kötümek yoluyla cinsiyet-içi rekabeti yürütmesinin söz konusu karşılıklı evrim için tek başına yeterli olmayacağı düşünülmektedir. Bu sürecin önemli parçalarından biri de erkeğin eş tercihine ilişkin karar verirken kadının rekabette kullandığı stratejileri ne kadar dikkate aldığıdır. İkinci çalışma bulguları bu fikri destekler yönde erkeklerin eş seçimine yönelik olarak verecekleri kararda kadınların cinsiyet-içi rekabette sıklıkla kullandıkları stratejilerden daha fazla etkilendiklerine işaret etmektedir. Ek olarak, kadınların cinsiyet-içi rekabette sıklıkla kullandıkları kötüleme stratejileri erkeklerin hem uzun hem de kısa süreli eş tercihlerinde daha etkili olurken, dış görünüşe ilişkin kötüleme stratejileri ise erkeklerin kısa süreli eş tercihlerinde daha etkili olmuştur. Erkeğin kısa süreli bir birliktelik planladığında, diğer potansiyel eşler tarafından beğenilmeyecek bir eş tercih etmesinin, diğerleri tarafından algılanan eş değerini (*mate value*) azaltacağı ve bu durumda kısa süreli bir ilişki planlayan erkeğin olası eşin dış görünüşüne ilişkin başka kadınların ne

düşündüğünü dikkate alması gerektiği düşünülmektedir. Öte yandan söz konusu açıklamanın test edilmesine yönelik ileri çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle diğerleri tarafından algılanılan eş değeri kavramından yararlanmak suretiyle, daha fazla görgül bilgiye ulaşmanın yolları araştırılmak durumundadır.

Kaynaklar

- Bettencourt, B. A. ve Miller, N. (1996). Gender differences in aggression as a function of provocation: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 119, 422-447.
- Brown, L. M. (1998). *Raising their voices: The politics of girls' anger*. London: Harvard University Press.
- Buss, D. M. (1988). The evolution of human intrasexual competition: Tactics of mate attraction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 616-628.
- Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12, 1-49.
- Buss, D. M. (1994). *The evolution of desire: Strategies of human mating*. New York: Basic Books.
- Buss, D. M. (2009). *Evolutionary psychology: The new science of the mind*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Buss, D. M. ve Dedden, L. A. (1990). Derogation of competitors. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 395-422.
- Buss, D. M. ve Schmitt, D. P. (1993). Sexual strategies theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100, 204-232.
- Campbell, A. (2004). Female competition: Causes, constraints, content, and contexts. *The Journal of Sex Research*, 14, 16-26.
- Eagly, A. H. ve Steffen, V. (1986). Gender and aggressive behavior: A meta-analytic review of the social psychological literature. *Psychological Bulletin*, 100, 309-330.
- Fisher, M. (2004). Female intrasexual competition decreases female facial attractiveness. *Biological Letters*, 3, 271-275.
- Fisher, M., Tran, U. S. ve Voracek, M. (2008). The influence of relationship status, mate seeking, and sex on intrasexual competition. *The Journal of Social Psychology*, 148, 493-508.
- Geary, D. (1998). *Male, female: The evolution of human sex differences*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Geary, D. (2000). Evolution and proximate expression of human paternal investment. *Psychological Bulletin*, 126, 55-77.
- Geary, D. C., Vigil, J. ve Byrd-Craven, J. (2004). Evolution of human mate choice. *The Journal of Sex Research*, 41, 27-42.
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Goodwin, M. (1980). He-said-she-said: Formal cultural procedures for the construction of a gossip dispute activity. *American Ethnologist*, 7, 674-694.
- Jöreskog, K. G., ve Sörbom, D. (2006). *LISREL (Version 8.8) [Computer software]*. Chicago: Scientific Software International Inc.
- Kenrick, D. K. ve Keefe, R. C. (1992). Age preference in mates reflect sex human reproductive strategies. *Behavioral and Brain Sciences*, 15, 75-133.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Merten, D. (1997). The meaning of meanness: Popularity, competition and conflict among junior high school girls. *Sociology of Education*, 70, 175-191.
- Miller, L. C. ve Fishkin, S. A. (1997). The dynamics of human bonding and reproductive success: Seeking a window on the adapted-for-human environment interface. J. A. Simpson ve D. T. Kendrick, (Ed.), *Evolutionary social psychology* içinde. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Simmons, R. (2002). *Odd girl out: The hidden culture of aggression in girls*. London: Harcourt.
- Tanenbaum, L. (2002). *Catfight: Women and competition*. New York: Seven Stories.
- Trivers, R. L. (1972). Parental investment and sexual selection. B. Campbell, (Ed.), *Sexual selection and the descent of man* içinde. New York: Aldine Press.

Ek 1. Düzeltme İndeksleri

Çalışma I	Çalışma II	Çalışma III		
		Ortak	Uzun Süreli	Kısa Süreli
Madde 1 - 3	Madde 1 - 3	Madde 2 - 4	Madde 1 - 24	Madde 1 - 25
Madde 2 - 4	Madde 2 - 4	Madde 6 - 7	Madde 8 - 27	Madde 7 - 11
Madde 6 - 7	Madde 6 - 11	Madde 7 - 14	Madde 24 - 10	Madde 8 - 22
Madde 12 - 13	Madde 8 - 11	Madde 12 - 13	Madde 15 - 17	Madde 10 - 11
Madde 14 - 16	Madde 12 - 13	Madde 14 - 16	Madde 17 - 22	Madde 15 - 19
Madde 15 - 24	Madde 14 - 16	Madde 18 - 27	Madde 18 - 19	Madde 21 - 25
Madde 16 - 17	Madde 15 - 20	Madde 23 - 26		
Madde 17 - 22	Madde 18 - 19	Madde 24 - 25		
Madde 18 - 19	Madde 20 - 21			
Madde 23 - 26	Madde 24 - 25			
	Madde 24 - 27			
	Madde 25 - 27			

Not. Yukarıda kullanılan madde numaraları Tablo 1’de parantez içerisinde verilen değerlere karşılık gelmektedir.

Summary

The Effect of Derogation Strategies Used by Females in Intrasexual Competition on Males' Mate Preferences

Seda Dural

Izmir University

Asu Karaşar

Dokuz Eylül University

Hakan Çetinkaya

Izmir University of Economics

Intrasexual competition refers to competitive strategies that occur between two or more members of the same sex to gain sexual access to the opposite sex. As opposed to the view of conventional scientific wisdom, recent studies (e.g., Brown, 1998; Buss & Dedden, 1990; Fisher et al., 2008; Geary, 1998; Merten, 1997; Simmons, 2002; Tanenbaum, 2002) revealed that women involve in intrasexual competition as frequently as their male counterparts do. Although there is no phenomenological distinction of intrasexual competition between the sexes, there is certainly some differences in content of the competition between the sexes. The difference is mostly due to biological structures in that of males and females do not share. For example, unlike males, females have higher investment in reproduction (Trivers, 1972), and the cost of aggression would be higher to females. Therefore, intrasexual competition in women generally does not imply a direct aggression towards their same sex rivals (Campbell, 2004). Presumably, this is also the reason for why women perceive the same level of aggression as more intense than the men do (Bettencourt & Miller, 1996; Eagly & Steffen, 1986).

During their long evolutionary history, women have evolved different strategies than men to compete their same sex rivals. Although men's intrasexual competition contains efforts such as achieving higher hierarchical social status, having better resources, having greater sexual access to females, and being strong in body, women's intrasexual competition contains efforts such as having a younger and well-proportioned appearance, and keeping sexual reputation intact.

The content and nature of the intrasexual competition in women is related to men's mate preferences. For example men put premium on youthfulness (Buss & Schmitt, 1993; Kendrick & Keefe, 1992), attractiveness (Buss, 1989; 1994), and sexual reputation (Campbell, 2004) of women that they prefer as a mate. Accordingly, we may expect that women tend to adopt a strategy to

promote themselves on the qualities that men put premium on. However according to Schmitt (2002), and Schmitt and Buss (1996), such a strategy would not be enough to compete with their rivals. Thus there should be at least two competitive strategies that individuals may use to compete with each other: Self promotion and competitor derogation. Self promotion includes any actions whereby one improves her/himself to enhance her/his standing relative to others of the same sex who act as rivals. Alternatively, competitor derogation occurs when an individual attempts to decrease a rival's standing, relative to her/himself. Gossip is the most frequently used strategy that women employ to derogate their rivals (Buss & Dedden, 1990; Campbell, 2004). The content of gossip involves in particular qualities that call opposite sex's attention to lack of chastity, fidelity, sexual decency and integrity of the same sex rival.

Evidently, women not only use self serving strategies, but they also use sets of degrading tactics as the main derogation strategies against their same sex competitors. In order them to help women to increase their reproductive success; this derogative information must have been taken into consideration by men. Thus, we thought it is important to investigate the effects of derogation strategies used by women in their intrasexual competition on men's mate preferences.

Therefore, the goal of this study is to examine the effects of derogation strategies of women on men's mate preferences. To achieve this goal four studies were conducted. The first study was designed to develop a questionnaire in which the derogative behaviors women employed were listed. The questionnaire was then used in the rest of the studies to investigate (1) frequently used derogation strategies, (2) derogation strategies which the men are susceptible to, and (3) whether this susceptibility would change depending on the type of relationship (namely short-term or long-term) being pursued by men.

Preliminary Work

Participants

The sample of 100, reportedly heterosexual women with mean age of 22.01 ($SD = 2.59$) served as participants in the preliminary study. Two of them were excluded from the analyses since they failed to complete the study.

The Questionnaire

Total of nineteen derogation strategies defined by Buss and Dedden (1990) were translated into Turkish. The strategies consisted of four groups of tactics, namely (1) call competitor promiscuous, (2) derogate competitor's appearance, (3) call competitor a tease, and (4) question competitor's fidelity. The questionnaire's cultural representativeness has been improved by including eighteen additional items developed with collaboration and consultation of the experts of the area. Thus the final version of the questionnaire consisted of 37 items.

Procedure

After obtaining an informed consent, researchers recorded some of the demographical data of the participants. Each participant was then required to read each statement of strategy carefully and to rate how frequently women use the strategy to derogate a rival from 1 being "never" to 7 being "frequently". The sessions carried out individually and each session took about 15 minutes.

Results

An exploratory factor analysis was conducted to examine the factorial structure of the questionnaire. A principle component analysis showed two factors with Eigen values higher than 1 and explaining 50.68 % of total variance. The varimax rotation procedure indicated 10 items with lower factor loadings and/or with loadings from both factors. The procedure was repeated, after the 10 items were excluded from the questionnaire. The results revealed the existence of a structure with two factors explaining 57.75 % of total variance.

Based on both the items of the factors, and the theoretical framework, the first factor was defined to be of "promiscuity and infidelity", while the second one was of "physical appearance". The "promiscuity and infidelity" and the "physical appearance" factors explained 38.13 % and 19.62 % of variances, and their internal consistency coefficients were .95 and .91, respectively. Thus, nineteen items placed under promiscuity and infidelity factor, and 8 items under physical appearance factor (Table 1).

Study I

The goal of the Study I was to investigate to which one of the two rival derogation strategies was exploited more frequently in a typical intrasexual competition in women.

Method

Participants and Measurement Tool

One hundred and eight, reportedly heterosexual women with the mean age of 21.01 ($SD = 2.29$, ranged between 18 and 31years) served as participants in the study. A 27-item questionnaire developed in the preliminary study was used as data gathering tool.

Procedure

A similar procedure with the preliminary study was followed, the questionnaire was administered in individual sessions took about 10 minutes.

Results

A confirmatory factor analysis was conducted to test the convergence between the data obtained in the first study and the structure with two factors in the preliminary study. Hence, a measurement model including 27 observed and two latent variables was constructed. By taking the factor loadings obtained in the preliminary study into consideration (see Table 1), two items (Item 27 for latent variable of promiscuity and infidelity, and Item 4 for latent variable of physical appearance) were chosen as the reference variables in the model. The measurement model was analyzed by LISREL 8.8 (Jöreskog & Sörbom, 2006). Values of selected fit indexes were found to be $\chi^2_{323} = 834.27$, $p = .00$, $NC = 2.58$, $CFI = .93$, $RMSEA = .12$. NC and CFI values indicated existence of a moderate fit between the model and the data, yet $RMSEA$ value was found to be higher than goodness-of-fit criterion of .08. By regarding these results, we examined the modification indexes suggested by the program. The error variances of the item pairs which were in the same factor and found to be theoretically relevant were correlated (see Appendix 1). Values of selected fit indexes obtained after making the necessary modifications indicated a good fit between the model and the data ($\chi^2_{313} = 486.51$, $p = .00$, $NC = 1.55$, $CFI = .97$, $RMSEA = .07$; Figure 1).

After confirming of the two-factor model, we used t test for paired samples to determine the strategy women use more frequently in intrasexual competition. Since the number of items in two factors was not equal, we used mean factor scores. The t test results indicated that the promiscuity and infidelity mean factor score ($M = 4.82$,

$SD = 1.24$) was significantly ($t_{107} = 4.31, p = .00, \eta^2 = .15$) higher than the physical appearance mean factor score ($M = 4.35, SD = 1.18$).

Study II

The second study was carried out to determine which one of two strategies would be more effective on male mate preferences: Promiscuity and infidelity or physical appearance.

Method

Participants and Measurement Tool

One hundred and four, reportedly heterosexual males with mean age of 22.70 ($SD = 2.08$; ranged between 18 and 31) served as participants in the study. A total of 27 derogation strategies obtained in the preliminary study were used as the measurement tool.

Procedure

In addition to the procedures outlined in the first two studies, in this study, participants were given following instruction:

“Briefly, you will be required to answer a question based on a hypothetical story. Please, try to imagine and feel the situation described in the story very well, and answer the question as sincere as possible.”

Then following story was given:

“Suppose that you have just disclosed the girl whom you have a crush on to a friend of yours of the opposite sex. You have stressed that you liked her very much, and actually she was the lover that you always fantasized about. With a surprise on her face, your friend responded that she had already known about her, and she had to warn you about your prospective girlfriend. Please read her warnings carefully, and rate how drastic these warnings can be on your decisions about your prospective girlfriend, from 1 (not at all) to 7 (entirely).”

Results

Fitness of the data with derogation strategies model was tested by a confirmatory factor analysis. Values of selected fit indexes for the measurement model were found to be $\chi^2_{323} = 810.15, p = .00, NC = 2.51, CFI = .94$, and $RMSEA = .12$. NC and CFI values indicated existence of a moderate fit between the model and the data. Yet, $RMSEA$ value was higher than the goodness-of-fit

criterion of 08. Following the same procedure with the Study I, we examined the modification indexes, and obtained fit index values indicating a good fit between the data and the model ($\chi^2_{311} = 534.72, p = .00, NC = 1.72, CFI = .97, RMSEA = .08$; Figure 2).

After confirming of the two-factor model, we used t test for paired samples to determine which one of the two derogation strategies influenced men's mate preferences more. The test indicated that the mean factor score of promiscuity and infidelity ($M = 4.87, SD = 1.54$) was significantly ($t_{103} = 9.10, p = .00, \eta^2 = .45$) higher than the mean factor score of physical appearance ($M = 3.29, SD = 1.76$).

Study III

Study III was designed to investigate whether the effects of the two derogation strategies on men's mate preferences change by the mating type (long-term or short-term) that men plan to pursue.

Method

Participants and Measurement Tool

Two hundred, reportedly heterosexual males with mean age of 22.11 ($SD = 1.61$); ranged between 18 and 28) served as participants in the study. Half of the participants were assigned randomly either long-term or short-term mating condition. Since three participants failed to follow the instructions, the data obtained from those were excluded from analyses.

A total of 27 derogation strategies obtained in the preliminary study were used as the measurement tool.

Procedure

The same procedure was followed as it was done in the second study with one exception: In this study, the original story was changed in two different ways by emphasizing either a long-term or a short-term relation.

Results

A multiple-sample confirmatory factor analysis with mean structures (Kline, 2005) was performed in two steps by using LISREL 8.8 (Jöreskog & Sörbom, 2006). At the first step, measurement model was tested simultaneously for the two groups by using covariance structures-only. The short-term relation group was taken as reference group in the model. Values of selected fit indexes were found to be $\chi^2_{728} = 1869.15, p = .00, NC = 2.57, CFI = .95$, and $RMSEA = .13$. NC and CFI values indicated existence of a moderate fit between the model and the data. On the other hand, $RMSEA$ value was high-

er than the goodness-of-fit criterion of 08. The measurement model that was simultaneously tested for the two groups suggested three types of modification indexes: (1) for both groups, (2) for the long-term group, and (3) for the short-term group. Of those, error variances of the item pairs that are in the same factor and are theoretically relevant were correlated with each other (see Appendix 1). As the results of modifications, obtained fit index values indicated a good fit between the model and the data ($\chi^2_{695} = 1120.85$, $p = .00$, $NC = 1.61$, $CFI = .97$, $RMSEA = .08$).

The findings showed that the structures defined in the model were equivalent for the long-term and the short-term relationship groups, and thus they were comparable. Therefore, second step of data analysis was introduced. In this step, means of the observed variables were added into the model that was tested in the first step. The results indicated that the data were in good fit with the measurement model with mean and covariance structures together ($\chi^2_{693} = 1111.78$, $p = .00$, $NC = 1.60$, $CFI = .97$, $RMSEA = .08$).

The difference between the groups in terms of promiscuity and infidelity latent variables was not statistically significant (Table 2). However, results in terms of the latent variable of physical appearance indicated a statistically significant difference between the long-term and the short-term relationship groups. The negative z score referred that the mean value was higher in the short-term relationship group than it was in the long-term relationship group.

Discussion

Overall, our studies suggest that women exercise derogation tactics as primary strategies in intrasexual competition, and they try to devalue their intrasexual rivals on the basis of the characteristics that men put premium on. As Buss (2009) emphasized, this may reflect a possible coevolution between the two processes, namely the competitive strategies of women and the mate preferences of men. Although it is not wise to try to find out which processes has been the primary cause, it is still reasonable to maintain the assertion that derogation strategies, which have been acquired by women through their long evolutionary history as the tools to nullify their intrasexual rivals, may have critical influence on men's mate preferences.

The preliminary study designed to develop a measurement tool revealed factors which are "promiscuity and infidelity" and "physical appearance". The findings are consistent with Buss and Dedden's (1990) study in part. Although "call competitor a tease" was among the main strategies in their study, in our study the items under this category were excluded since their factor loadings were low and/or they had loading from other factors. Thus, this strategy was not found to be relevant to the structure that was being investigated. Another discrepancy was that the items under promiscuity and infidelity strategies did not differentiate; they clustered under one single factor namely "promiscuity and infidelity".

Our study showed that women used calling competitor promiscuous and questioning of competitor's fidelity strategies more frequently against their same sex rivals. This finding is similar with what Buss and Dedden (1990) found. Although they did not perform any statistical test to show whether the differences among the factors were significant, their mean factor values suggested that women utilized the derogative strategies of calling competitor promiscuous and questioning of competitor's fidelity more frequently than they used strategy of devaluing of competitor's appearance.

The aim of the second study was to identify the derogation strategy which is predominantly influential in mate preferences of men. Expectedly, the findings showed that men were more affected by the derogation strategies of promiscuity and infidelity. This can be explained by the fact that men can acquire information about physical appearance of women from their direct observations, yet information about women's promiscuity and infidelity is not readily available to them, and often it is acquired through communicating with others, especially with friends of the opposite sex.

Third study was carried out to investigate whether the derogation strategy by which men affected more would change as a function of the relation type they plan to pursue either long- or short-term. Interestingly, although there was no relation type effect found to be significant on derogation strategy of promiscuity and infidelity, the strategy derogation of physical appearance was affected by the type of relationship that men plan to pursue. That is, men in the short-term relationship condition were affected by the physical appearance derogation strategy more than the men in long-term relationship condition.